

A Fővárosi Ítéltábla a Dr. Győrfi Judit Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Győrfi Judit ügyvéd) által képviselt felperes neve(**felperes címe**) felperesnek – a dr. Bethlen Dávid ügyvéd által képviselt Szirák Község Önkormányzata(3044 Szirák, Petőfi u. 31.) alperes ellen kártérítés iránt indított perében a Balassagyarmati Törvényszék által 2014. március 28. napján meghozott 15.P.20.345/2016/44. számú ítélet ellen a felperes részéről 47. és az alperes részéről 45., 48. sorszám alatt előterjesztett fellebbezés folytán – tárgyaláson kívül – meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezéssel meg nem támadott részét nem érinti.

Fellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatja és az alperes marasztalását a jogerős marasztalásának összegére, 2.777.955 (kétmillió-hétszázhetvenhétezer-kilencszázötvenöt) forintra és annak 2008. május 1-jétől a kifizetésig járó, az elsőfokú ítélet szerinti késedelmi kamataira leszállítja. A felperes által az alperesnek fizetendő perköltség összegét 359.600 (háromszázötvenkilencezer-hatszáz) forintra felemeli. Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyja.

A le nem rótt illeték és az állam által előlegezett költség térítését akként rendezi, hogy 2.264.000 (kétmillió-kétszázhatvannégyezer) forint fennmaradó kereseti és felülvizsgálati illetéket és 199.060 (százkilencvenkilencezer-hatvan) forint állam által előlegezett költséget az állam viseli, míg az alperes 29.740 (huszonkilencezer-hétszáznegyven) forint előlegezett költséget köteles felhívásra az államnak megfizetni.

Kötelezi a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 100.000 (százezer) forint másodfokú perköltséget.

A le nem rótt 1.508.200 (egymillió-ötszáznyolcezer-kétszáz) forint fellebbezési illetéket a felperes költségmentessége folytán az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A Kúria felülvizsgálati eljárásban meghozott Pfv.I.20.275/2015/4. számú rész- és közbenső ítéletével a Fővárosi Ítéltábla 5.P.20.762/2014/4. számú – a keresetet elutasító elsőfokú ítéletet

helybenhagyó – jogerős ítéletét részben hatályon kívül helyezte; az elsőfokú bíróság 23.P.20.584/2013/23. számú ítéletét részben megváltoztatta és megállapította, hogy az alperes kártérítési felelőssége a peres felek között 2003. február 14-én létrejött haszonbérleti szerződés megszegéséért a 2007. október 30-áig terjedő időszakra fennáll. A kártérítés összegének meghatározása érdekében az elsőfokú bíróságot ebben a keretben az eljárás folytatására és új határozat hozatalára utasította, míg a jogerős ítéletnek a keresetet ezt meghaladó részében elutasító rendelkezését hatályában fenntartotta.

A felülvizsgálati határozat releváns jogi indokai szerint a peres felek között 2003. február 14-én 2008. december 31-ig terjedő határozott időre létrejött haszonbérleti szerződés 2007. október 30-án, és nem korábban szűnt meg azzal, hogy a felperes az alperes 2006. december 13-i felszólítása alapján a jogvita fennálltára figyelemmel elfogadta, hogy a terület művelésével 2007. október 30. napján fel kell hagynia. A Kúria a jogviszony ennél korábbi megszűnését nem látta megállapíthatónak, és arra a következtetésre jutott, hogy az alperes 2006. december 13-án jogellenesen szólította fel a felperest a haszonbérlet terület elhagyására és jogellenesen zárta ki őt a terület műveléséből. Ekként az alperes kártérítési felelőssége a haszonbérleti szerződés megszegésével okozott kárért 2007. október 30-áig terjedő időszakra fennáll. Kártérítésösszegszerűségének megállapítása iránt folytatódó eljárásra nézve a Kúria meghagyta, hogy fel kell tárni a felperest ért kár nagyságát, amellyel összefüggésben nemcsak az elmaradt vagyoni előnynek, hanem a tényleges kárnak és a szükséges költségeknek is jelentősége van. Tisztázni kell, hogy a felperes végzett-e és milyen körben olyan talaj-előkészítő és egyéb munkálatokat, amelyek a 2007. évi gazdálkodással függték össze és milyen tényleges költségen. Vizsgálni szükséges, hogy a perbeli területtel összefüggően a felperes elesett-e és pontosan mekkora haszontól, figyelemmel a 2007. évi gazdálkodási eredményekre, a gazdasági év adottságaira és a várhatóan felmerülő költségekre. Vizsgálandó az a körülmény, hogy az alperes 2006. december 13-i levelére, továbbá a 2003. évi szerződés fennálltára figyelemmel az ingatlan birtoklásában jóhiszeműen bízó felperes olyan időpontban nyújtott-e be támogatás és finanszírozás iránti kérelmeket, amikor a perbeli ingatlannak még a birtokában volt. A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 340. § (1) bekezdésének körében vizsgálni szükséges, hogy a perbeli terület művelése érdekében beszerzett vetőmagot és növényvédő szereket a felperes hasznosíthatta-e máshol, továbbá volt-e módja 2007. április 21-ét követően a támogatásra irányuló kérelmei módosítására. A bankkölcsön tekintetében pedig a Kúria szerint az vizsgálandó, hogy az kamat és késedelmi kamat fizetési kötelezettségekkel kapcsolatosan terhelte-e a felperest kárenyhítési kötelezettség.

A felperes a felülvizsgálati határozatra figyelemmel folytatódó eljárásban módosított keresetével az alperest 21.630.820 forint kártérítés és késedelmi kamatai, valamint a perköltség megfizetésére kérte kötelezni. A keresettel érvényesített összegből 11.198.099 forintot elmaradt vagyoni előnyként érvényesített, amit a perbeli területen megtermelhető terménymennyiség eladási ára, valamint a művelési és betakarítási költség különbözeteként határozott meg. Előadása szerint a talaj-előkészítő munkálatokkal (nehéztárcsázás, műtrágyázás, tárcsázás, hengerezés) ténylegesen 2.124.882 forint költsége merült fel, a terület napraforgóval történő bevetése esetén a további földműveléssel kapcsolatos költségek pedig 3.848.625 forintot tettek volna ki. Ehhez képest az elérhető árbevétel 104.184 forint + áfa tonnánkénti árral számolva 17.171.606 forint lett volna. További 10.026.977,9 forintba azon az alapon tartott igényt, hogy az alperes szerződésszegése miatt ilyen összegű támogatástól esett el, mert az általa bérelt teljes földterület alapulvételével 10.149.364,9 forint területalapú támogatásra lett volna jogosult, amihez képest csak 122.387 forintot folyósítottak részére. A perbeli földterületre ugyanis az új haszonbérlet, a C-A-S Kft. is igényelt területalapú támogatást, az ennek folytán előállt túligénylés miatt a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (a továbbiakban: MVH) szankciót alkalmazott vele szemben, aminek folytán az általa bérelt többi

területre sem kapta meg a támogatást. További 405.743 forint, azaz az általa megkötött két kölcsönszerződés alapján 2007. évre felmerült ügyleti- és késedelmi kamat, valamint költség megtérítését azon az alapon igényelte, hogy a támogatás megelőlegezése céljából kölcsönt vett fel, de az MVH által alkalmazott szankció miatt nem jutott hozzá a támogatás összegéhez, így nem tudta a kölcsönöket megfelelő ütemben visszafizetni.

Az alperes 2.777.955 forint, azaz a perbeli területre 2007. évre járó területalapú támogatás összege tekintetében a keresetet elismerte, ezt meghaladóan a kereset elutasítását kérte. Azzal védekezett, hogy a felperesnek elmaradt haszna nem keletkezhetett, hiszen a földet éveken keresztül nem megfelelően művelte, a szakszerűtlen vagy el nem végzett talaj-előkészítési munkák miatt 2007-re nem volt várható megfelelő termés. Vitatta, hogy a felperesnek a talaj előkészítésével és a vetőmag beszerzésével kapcsolatosan az állított költsége ténylegesen felmerült. Az elismert összeget meghaladó területalapú támogatás és a bankkölcsön-szerződések kamatai megtérítésére a felperes azért nem tarthat igényt, mert nem tett eleget a kárenyhítési kötelezettségének. Érvelése szerint a felperes maga is közrehatott a kár bekövetkezésében, hiszen tisztában kellett lennie azzal, hogy haszonbért nem fizet, ami miatt több eltérő tartalmú felmondást is kézhez kapott, így látnia kellett azt is, hogy birtoklása az adott helyzetben nem jogszerű. Álláspontja szerint a felperesnek erre figyelemmel a perbeli területre nem is kellett volna támogatási kérelmet beadnia, hiszen a kérelem előterjesztésekor már tudhatta, hogy a támogatás egyik feltétele, a föld megművelése ekkor már nem teljesült. A felperes 2007. április 21-től tudta, hogy a földterületet már nem áll módjában megművelni, amihez képest a támogatási igényét 2007. május 31-ig még módosíthatta volna, lehetősége lett volna azt visszavonni, amely esetben nem esett volna el a többi földterületre járó támogatástól. A kölcsönszerződéseket akkor írta alá, amikor már nem volt az ingatlan birtokában, amiből az alperes azt a következtetést vonta le, hogy a kölcsönt nem a perbeli terület művelésének költségeire vette fel, de a további területek bevételeiből lehetősége is lett volna azt visszafizetni. Megítélése szerint elvárható lett volna a felperestől, hogy ne kössön olyan kölcsönszerződést, aminek fedezete a földterületen termelt termény értékesítéséből származó bevétel, ha az adott földterület birtoklásához való joga vitás, azt korábban sem művelte és a szerződések megkötésének időpontjában már nincs is birtokában.

Az elsőfokú bíróság a Kúria határozatára figyelemmel az összepszerűség körében folytatott eljárásban meghozott ítéletével kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 5.424.948 forintot és ebből 2.646.993 forint után 2007. november 1. napjától, míg 2.777.955 forint után 2008. május 1. napjától a kifizetésig, a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította és kötelezte a felperest az alperesnek 310.000 forint perköltség megfizetésére, míg az alperest 57.200 forint állam által előlegezett költség megtérítésére azzal, hogy ezt meghaladóan az állam által előlegezett költséget és a le nem rótt eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet indokolása szerint az elsőfokú bíróság az alperes Kúria határozatában megnevezett szerződésszegő magatartásával okozati összefüggésben 2007. október 30-ig felmerült kár összegét vizsgálta, figyelembe véve a Ptk. 340. § (1) bekezdésében foglaltakat is. Az elmaradt vagyoni előnyként számításba vett kár körében a tanúvallomások alapján tényként állapította meg, hogy a felperes 2007 tavaszán a perbeli területen talajművelési, tárcsázási munkákat végzett, amelyek 2007. április 21-ére, azaz a felperes földterület birtoklásától való megfosztásának időpontjára már 90-95%-ban elkészültek, a felperes a területet másnap kívánta volna napraforgóval beültetni. Az egyéb, így a 2006. évi talaj-előkészítő munkák elvégzését, az őszi búza vetését és a műtrágyázást nem találta bizonyítottnak, mert a magánszakértői vélemény ennek éppen az ellenkezőjét támasztotta alá,

és a perben kirendelt szakértő szerint is az előbbi munkálatok elvégzése nagy valószínűséggel nem történt meg. Megjegyezte ugyanakkor, hogy ezeknek a munkáknak az elmaradt haszon szempontjából jelentősége nem volt, mert a talajművelési munkák költségeit – akár ténylegesen elvégzésre kerültek, akár nem – a haszon eléréséhez szükséges költségként mindenképpen el kellett számolni. A perbeli földterületen 2007. évben megtermelhető napraforgó értékesítéséből származó bevétel és a művelési költségek meghatározása tekintetében a perben kirendelt szakértő véleménynyilvánítását aggálymentesnek tartotta. Ennek alapján megállapította, hogy az adott (74,8311 hektár) területen hektáronként 1,9 tonna napraforgóterméssel számolva a felperes 2007. évben 142,179 tonna terményt tudott volna betakarítani, amiből tonnánként 91.832 forintos értékesítési árral számolva 13.056.581 forint bevételre tehetett volna szert. Ennél magasabb összeg megállapítására nem látott lehetőséget, mert a felperes saját előadása szerint a napraforgómagot és a műtrágyát más területen felhasználta, a más területen megtermelt napraforgót értékesítette, de nem bizonyította, hogy a perbeli területen megtermelni tervezett napraforgóra is rendelkezett volna olyan termeltetési szerződéssel, amelynek alapján azt tőle szerződéses partnere valóban tonnánként 98.000 forintos áron megvásárolta volna. A bevétel eléréséhez szükséges költségek tekintetében – beleértve a beszerzett anyagok (napraforgómag, műtrágya) költségét is – az elsőfokú bíróság szintén a szakvéleményt tekintette irányadónak, aminek további kiegészítését nem tartotta indokoltnak. Annak tulajdonított döntő jelentőséget, hogy a szakvéleményben meghatározott munkálatok megfelelő elvégzése és a megfelelő mennyiségű és minőségű input anyagok felhasználása esetén volt csak várható a szakvélemény szerinti termésátlag elérése, így a felperes a műtrágyázás, sorközművelés és a permetezés költségeit, valamint a szállítási és az általános költségeket alaptalanul kifogásolta, de azt sem bizonyította, hogy a kifogásolt tevékenységeket változatlan hozam mellett, alacsonyabb költség ellenében is el tudta volna végezni. Az elsőfokú bíróság következtetése szerint a felperesnek a perbeli terület megművelésével kapcsolatosan 9.615.946 forint költsége merült volna fel, és ezen kívül kiadásként jelentkezett volna a haszonbérleti díj (793.642 forint). Ekként a felperes napraforgó termesztéssel kapcsolatos teljes költségét 10.409.588 forintban, a 2007. évben elérhető tiszta jövedelmét pedig 2.646.993 forintban határozta meg, amelynek megtérítését a felperes alappal igényelhette.

A területalapú támogatást illetően az alperes által elismert összegben túlmenően a keresetet nem találta alaposnak, mert a felperesnek – előadása szerint – a támogatási kérelem benyújtását követően, még az MVH eljárása során is lehetősége lett volna módosítani a támogatás alapjául meghatározott földterület nagyságát, ezt azonban azért nem tette meg, mert úgy tartotta, hogy a perbeli területnek ő a jogszerű használója. A felperes valóban jogszerűen birtokolta volna a perbeli területet, így 2007-re is jogszerűen tartott igényt a területalapú támogatásra, azonban a haszonbérlet terület birtokából 2007. április 21-én nem vitásan kikerült, a földterületet ettől az időponttól más birtokolta és más művelte meg. Ekként a felperes egyértelműen tudatában volt annak az MVH előtti eljárás során, hogy a területalapú támogatásra való jogosultság egyik konjunktív feltételének, a földterület megművelésének 2007. évben a perbeli ingatlanon már nem tud eleget tenni. Az elsőfokú bíróság szerint akkor járt volna el helyesen, ha saját kárának enyhítése érdekében támogatási igényét módosítja, a perbeli területre nem támaszt igényt, amely esetben az általa ténylegesen művelt területekre járó támogatást megkaphatta volna. Azzal, hogy ezt nem tette meg, nem tett eleget a kárenyhítési kötelezettségének, ami miatt az ebből eredő kárát az alperesre nem háríthatja át. A felvett kölcsönök 2007. évi kamatának és költségeinek megtérítését kárként azért nem érvényesítheti alappal, mert a kölcsönszerződéseket már a terület birtokának elvesztését követően kötötte meg. Azt sem látta bizonyítottnak az elsőfokú bíróság, hogy a kölcsönt valóban a perbeli területre kívánta felhasználni, hiszen maga adta elő, hogy azt egyéb területekre is felhasználta, és csupán arra hivatkozott, hogy a támogatás elvesztése miatt nem tudta megfelelő ütemezésben törleszteni. Arra figyelemmel, hogy a támogatás elvesztése túlnyomórészt a felperes magatartásának következménye,

az okozati összefüggést sem látta megállapíthatónak a kölcsön visszafizetéséből eredő kamat és költségek, valamint az alperes magatartása között. Egyetértett az alperessel abban, hogy a felperes jóhiszemű eljárása esetén a birtokból való kikerülése után nem köt kölcsönszerződést a perbeli területre alapozva.

A perköltségről – ebben a körben az alperest az elsőfokú, valamint a felülvizsgálati eljárásban megillető ügyvédi munkadíj, az állam által előlegezett költség és a le nem rótt illeték viseléséről – a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 81. § (1) bekezdésének alkalmazásával a felperes 25%-os pernyerése szerint határozott, figyelembe véve a felperest megillető teljes személyes költségmentességet és az alperes személyes illetékmentességét.

A felperes az ítélet elleni fellebbezésének tartalma szerint elsődlegesen kérte az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását és az alperes módosított keresettel egyező marasztalását, míg másodlagos fellebbezési kérelme az elsőfokú ítélet Pp. 252. § (3) bekezdésén alapuló hatályon kívül helyezésére irányult. Fellebbezését azzal indokolta, hogy az elsőfokú bíróság a tényállást iratellenesen állapította meg és abból jogszabálysértő következtetésre jutott, a szakértői vélemény ellentmondásainak kiküszöbölése nélkül, a felperes érveinek figyelmen kívül hagyásával hozta meg döntését. Sérelmezte, hogy az elmaradt vagyoni előnyt a szakértői véleményre alapozva határozta meg, holott a szakvélemény több ponton kiegészítésre és pontosításra szorult volna, hiszen az a kiegészítésével együtt sem alkalmas a kár pontos összegének megállapítására. E körben csupán visszautalt az elsőfokú eljárásban 2018. január 4-én és április 19-én kelt beadványában foglalt észrevételeire. A területalapú támogatást illetően az elsőfokú bíróság tévesen jutott arra a következtetésre, hogy a földalapú támogatásnak csak a perbeli területre eső részére lett volna jogosult és nem kellő súllyal vette figyelembe, hogy az alperes 2007. április 21-én jogellenesen kötelezte a terület elhagyására. Ehhez képest a maga részéről a Ptk. 340. § (1) bekezdésében meghatározott kötelezettségét teljesítette, úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben elvárható, birtokvédelmi eljárást kezdeményezett és a haszonbér iránt indított perben is bejelentette az alperes felmondásának jogellenességét, valamint az elmaradt hasznával kapcsolatos igényt. A területalapú támogatás igénylése idején még folyamatban volt a birtokvédelmi eljárás és a felmondás jogszerűségét is érintő polgári per, így a hatóság és a bíróság döntésében bízva, mint bejegyzett földhasználó jóhiszeműen remélte, hogy a terület birtokába visszakerül, azon jogszerűen folytathatja a munkálatokat, ami által területalapú támogatás igénylésére jogosult lesz. Álláspontja szerint a perbeli földterületet illetően a C-A-S Kft.-nek kellett volna visszalépnie a támogatási igényétől, hiszen az adott időpontban a támogatás szempontjából nem minősült földhasználónak, így jogszerűtlenül kezdte meg az általa előkészített termőföld megművelését. Miután a maga részéről mindent megtett annak érdekében, hogy a saját jogszerű földhasználatát igazolja és ismételten birtokba kerüljön, az nem róható terhére, hogy az alperes jogellenes eljárásának megállapítására csak a jelen perben meghozott felülvizsgálati határozatban került sor. Ekként nemcsak a perbeli földterületre, hanem a teljes általa használt területre jogosult volt területalapú támogatás igénylésére, amitől az alperes jogellenes magatartása következtében elesett. A felvett kölcsönök kamatában és díjában számításba vett kárt illetően megismételve az elsőfokú eljárásban előadottakat, hangsúlyozta, hogy a támogatási kérelme kapcsán vele szemben alkalmazott szankció miatt a perbelin kívüli többi földterületre sem kapta meg a támogatás összegét, aminek következtében nem tudta a kölcsönöket megfelelő ütemben visszafizetni, így kamat, késedelmi kamat és egyéb díjfizetési kötelezettsége keletkezett az alperes szerződésszegése miatt. Állítása szerint fizetési nehézségei kizárólag az alperes jogellenes magatartásából eredtek és azzal összefüggésben állnak, a hitelfelvétellel kapcsolatos igény idején a birtokvédelmi kérelmek még folyamatban voltak, ezért jóhiszeműen bízott azok javára történő elbírálásában.

Az alperes fellebbezésének tartalma szerint elsődlegesen az elsőfokú ítélet részbeni megváltoztatását és a marasztalás összegének az általa elismert 2.777.955 forintra való leszállítását és ezt meghaladóan a kereset elutasítását kérte, míg másodlagos fellebbezési kérelme az elsőfokú ítélet Pp. 252. § (3) bekezdésén alapuló hatályon kívül helyezésére irányult. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság az elmaradt vagyoni előny meghatározásának alapját képező tényállást helytelenül állapította meg és abból nem megfelelő jogi következtetéseket vont le. Megítélése szerint a peradatokból az a következtetés adódik, hogy a felperes földművesi tevékenysége nem volt eredményes, az általa beállított műveléssel saját – a korábbi perben tett – állítása szerint sem tudott eredményt elérni és éppen ezért nem fizette a haszonbért. A területen elérhető haszon és a felperes elmaradt haszna – amely a felperes által elvégzendő tényleges műveletek következtében állt volna elő – nem feltétlenül egyezik meg. A felperes az általa előadott művelés (kisebb mennyiségű műtrágya és kevesebb gombaölőszer kihordása) mellett nem tudott volna elérni megfelelő hozamú termést a perbeli területen, hiszen az a szakértő szerint is kétségesse tette volna a sikeres napraforgó termesztést, az ilyen műveléssel elérhető termés nem fedezi a költségeket sem. A szakértő szerint a perbeli földterületen elérhető eredményhez a szakértő által előírt földművelési tevékenységek maradéktalan elvégzése szükséges, amit a felperes saját állítása szerint sem tett volna meg. Tanúvallomásokkal, műhold- és fényképfelvételekkel, valamint magánszakértői véleménnyel alátámasztotta a felperes nem megfelelően művelte a földet, így abból haszonra sem számíthatott. Sérrelmezte, hogy mindezt az elsőfokú bíróság nem kellő súllyal vett figyelembe, és azt sem értékelte, hogy a felperes nyilatkozatainak megfelelő művelés esetén az igazságügyi szakértő is kétségesse tette a megfelelő hozam elérését. Az alperes meglátása szerint a felperes ténylegesen nem is kívánt napraforgót termesztetni, a vetőmag beszerzését nem tudta bizonyítani, vetőmag hiányában viszont nem volt termés várható a vitatott területen, így a felperesnek kára sem származhatott. Ezt támasztja alá továbbá, hogy a műtrágyát és egyéb vegyszereket más területen felhasználta, amiből az következik, hogy nem is a perbeli területre vásárolta. A felperes tehát a kár bekövetkezését és annak mértékét sem tudta bizonyítani, a jelen perben és az előzményi perekben előadott tényállításai ellentmondásosak, mert a perbeli pozíciójától és érdekétől függően tesz nyilatkozatokat. Hivatkozott arra is, hogy a jogellenes magatartás és a felperes vagyoni előnyének elmaradása között nem áll fenn okozati összefüggés, hiszen a felperes korábban is érhetett volna el hasznot, ez azonban minden esetben elmaradt, ami szintén megkérdőjelezi, hogy az általa folytatott talajművelés mellett 2007-ben egyáltalán lehetséges volt haszon elérése és azt sem bizonyította, hogy a napraforgót egyáltalán értékesíteni tudta volna. Az előbbieket miatt az elsőfokú bíróság helytelenül fogadta el a szakvéleményben meghatározott elérhető hasznot elmaradt vagyoni előnyként.

A felperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet keresetnek helyt adó rendelkezésének helybenhagyására irányult. Álláspontja szerint az alperes alaptalanul vonja kétségbe azt a vitathatatlan tény, hogy a perbeli területet megművelte, hiszen tanúvallomásokkal bizonyította 2006 őszétől folyamatosan végzett munkálatokat és 2007 tavaszán megtörtént a talaj-előkészítés. A per elbírálása szempontjából nem annak van jelentősége, hogy melyik területen lehetett volna elvetni a napraforgómagot és a vetőmag számlája mikor kelt, hanem kizárólag annak, hogy az alperes jogellenes magatartása miatt nem tudta a perbeli területen a megvásárolt napraforgómagot elvetni, az elvárt hasznot megtermelni és emiatt kár érte. Az elsőfokú bíróságnak csupán a kár mértékéről kellett állást foglalni, és a fellebbezés kapcsán is csak ez vizsgálható.

Az alperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet keresetet elutasító rendelkezésének helybenhagyására és a felperes másodfokú perköltségben marasztalására irányult. Az elsőfokú eljárásban előadott védekezését részben megismételve kiemelte, hogy 2007. április 21-én már ismert volt a felperes számára, hogy nem tudja tovább művelni az adott területet, ami akadálya lehet a

támogatás igénylésének. Tisztában volt azzal is, hogy az alperes a haszonbér meg nem fizetése miatt felmondta a szerződését, elküldte a területéről, amely körülményekre tekintettel elvárható lett volna, hogy a vitatott jogi sorsú ingatlan alapján ne igényeljen támogatást, de a kérelem módosításának lehetősége az MVH előtti eljárás alatt is nyitva állt, amivel a felperes saját előadása szerint sem kívánt élni. Hangsúlyozta, hogy a támogatás nem alanyi jogon, hanem az adott föld megműveléséért járt, így amennyiben a felperes nem művelte volna a területet, akkor sem járt volna neki támogatás, ha annak birtokában maradt volna. Az előbbiekből következően a felperesnek minden lehetősége megvolt arra, hogy a károk mértékét csökkentse, és amennyiben ezt megtette volna, úgy csupán a perbeli terület után járó támogatástól esett volna el. A felperes akkor kötötte meg a kölcsönszerződéseket, amikor már egyértelmű volt számára, hogy a területet nem művelheti, így a kölcsönt nem a perbeli földterület művelési költségeinek finanszírozására vette fel. Az is nyilvánvaló, hogy a Ptk. 340. §-ában meghatározott kötelezettségét nem teljesítette, mert ha kizárólag a perbeli területen elérhető haszonból kívánta visszafizetni a kölcsönt, a szerződést nem kellett volna aláírnia akkor, amikor a terület birtokától már elesett és kétségessé vált a hitel visszafizetését biztosító hozam. Másrészt a perbelin kívüli további földek bevételeiből a kölcsönt egyébként is vissza tudta volna fizetni.

A Fővárosi Ítéltábla nem érintette az elsőfokú bíróság ítéletének az alperest 2.777.955 forint és ennek 2008. május 1. napjától a kifizetésig járó késedelmi kamataiban marasztaló rendelkezését, mert ez a Pp. 228. § (4) bekezdése szerint fellebbezés hiányában első fokon jogerőre emelkedett. Az ítéltábla a peres felek fellebbezését a Pp. 256/A. § (1) bekezdés f) pontja és (3) bekezdése szerint tárgyaláson kívül bírálta el.

Az ítéltábla az alperes fellebbezését alaposnak, a felperes fellebbezését alaptalannak találta. Az elsőfokú ítélet Pp. 252. § (3) bekezdése alapján való hatályon kívül helyezését indokoltá tévő okot nem látott, mert az elsőfokú bíróság a Kúria közbenső ítéletében még vizsgálándóként meghatározott tények megállapítása érdekében a bizonyítást lefolytatta. A szakvélemény további kiegészítésére, valamint további bizonyítás lefolytatására a felperes által meghatározott körben az alább kifejtendő indokok szerint nem volt szükség.

Az elsőfokú bíróság a releváns tényállást helyesen állapította meg, azt azonban az ítéltábla a következőkkel tartja szükségesnek kiegészíteni, illetve pontosítani. A felperes 2007. évre a perbeli 74,65 hektáros földterületet is magában foglalóan összesen 274,57 hektár után igényelt egységes területalapú és ehhez kapcsolódóan 273,67 hektár után kiegészítő nemzeti támogatást. A perbeli terület 2007. évi támogatása iránt a felperesen kívül a C-A-S Kft. is kérelmet terjesztett elő. A többes igénylésre tekintettel az MVH 2007. december 1-jén adategyeztetés körében felhívta a felperest arra, hogy kérelmének adatait a perbeli területre előterjesztett kérelmének visszavonásával helyesbítse. A felperes azonban felhívás ellenére a támogatás iránti kérelmét a perbeli területre is fenntartotta, a 2008. január 31-i helyszíni ellenőrzésen előadottak szerint azzal az indokkal, hogy a talaj-előkészítő munkákat az ingatlan birtokától való megfosztását megelőzően elvégezte, az alperes által ellene indított perben pedig a bíróság első fokon megállapította, hogy az alperes felmondása nem volt jogszerű. Az MVH a 2008. március 30-án kelt, másodfokon jogerős határozatával a felperes részére mindössze 122.387 forint támogatási összeget hagyott jóvá, ezt meghaladóan a támogatás iránti kérelmét elutasította. A másodfokú határozat releváns indokai szerint a perbeli területet illetően adategyeztetést követően is többes igénylés állt fenn, miközben jogerős bírósági ítélettel alátámasztottan a felperes földhasználati joga 2006. október 30-án külön felmondás nélkül is megszűnt, a földhasználati lap adatai szerint a területhasználat joga a C-A-S Kft.-t illeti. Ekként a felperes a perbeli terület után jogosulatlanul igényelt támogatást, aminek

jogkövetkezményeként az általa használt valamennyi földterületre vonatkozó igénylését jogosulatlan igénylésnek kellett tekinteni.

A felperes a támogatás megelőlegezése céljából a 2007. április 25-én megkötött szerződéssel 3.400.000 forint kölcsönt, míg a 2007. július 18-án megkötött szerződéssel további 3.600.000 forint kölcsönt vett fel a Cs. Körzeti Takarékszövetkezettől, amely kölcsönöket egy összegben (2008. április 1-jén, illetve 2008. június 30-án) a részére folyósított támogatásból kellett visszafizetni oly módon, hogy a támogatási összeget a takarékszövetkezetre engedményezte.

Az ítélet tábla az elsőfokú ítélet indokait azzal pontosítja, hogy abból mellőzi az adott földterületen napraforgó termesztéséből elérhető bevétellel, a termesztési költségekkel és a felperes által 2007. évben elérhető haszonnal kapcsolatos valamennyi megállapítást (3. oldal ötödik bekezdés), mert ezt az alább kifejtendő indokok szerint nem lehetett bizonyított tényként megállapítani.

Az ítélet tábla a kiegészített és pontosított tényállás mellett az elsőfokú bíróság döntésével csak részben értett egyet. Abból indult ki, hogy a keresettel érvényesített jog fennállása tárgyában a Kúria által meghozott közbenső ítélethez a Pp. 229. § (1) bekezdése szerint fűződő anyagi jogerő azt jelenti, hogy az érvényesített jog, adott esetben az alperes szerződésszegő magatartása (a haszonbérleti szerződés teljesítésének megtagadása), és hogy ezzel okozati összefüggésben a felperest 2007. október 30-ával bezárólag bizonyos kár érte, nem tehető vitássá. A felperes által érvényesített egyes kérelemeket a közbenső ítélet iránymutatása alapján kellett vizsgálni.

A felperes érvelésével ellentétben a Kúria közbenső ítélete alapján az elsőfokú bíróságnak azt is vizsgálni kellett, hogy a felperesnek egyáltalán van-e elmaradt haszna. Az ítélet tábla abból indult ki, hogy a felperes elmaradt haszna alapjául azt adta elő, hogy bár az ehhez szükséges talaj-előkészítő munkálatokat elvégezte, a vetőmagot megvásárolta, de azt nem sikerült elvetnie, azt máshol használta fel. Állította, hogy amennyiben a haszonbérlet földterületen elvethette volna a napraforgómagot és folytathatta volna a megkezdett munkálatokat, a termés értékesítéséből 11.198.099 forint haszonra tett volna szert, aminek meghatározása során az elmaradt termésmennyiséget a megyei termésátlaggal, az értékesítési árat a napraforgó átlagárával (később azzal az összeggel, amennyiért állítása szerint azt átvették volna tőle) határozta meg. A Kúria közbenső ítéletét követően a felperes nem adta elő a saját gazdálkodására vonatkozó adatokat és nem is tartotta szükségesnek.

Az ítélet tábla szerint az elmaradt vagyoni előny meghatározásánál a felperes gazdálkodásából lehetett volna csak kiindulni. Az ehhez szükséges tényeket és adatokat a felperesnek kellett volna előadni [Pp. 121. § (1) bekezdés c) pont], majd bizonyítani. A felperes köteles lett volna a peranyag szolgáltatás körében tényállítást tenni a saját gazdálkodására nézve, beleértve az adott területen folytatni kívánt gazdálkodási módszerét, illetve a más területen termelt napraforgóval kapcsolatos gazdálkodását, az ebből származó bevételét, költségeit és hasznát. Azonkívül, hogy a perbeli területen napraforgót szeretett volna ültetni és talaj-előkészítést végzett, a felperes a saját gazdálkodására tényállítást nem tett, nem adta elő, hogy milyen módon, milyen konkrét munkálatok elvégzésével és anyagok felhasználásával kívánta a megyei termésátlagnak megfelelő terményt elérni. A saját korábbi gazdálkodására vonatkozó adatokat sem adta elő, holott előadása szerint ezen a területen már korábban termelt másfajta napraforgót, ami magas termésátlagot eredményezett (10. sorszámu tárgyalási jegyzőkönyv 3. oldal nyolcadik bekezdés). Jóllehet az érintett időszakban állítása szerint máshol ténylegesen is végzett eredményes napraforgó-termesztést (5.P.20.259/2010/15. számú jegyzőkönyv 5. oldala), az ezzel kapcsolatos adatokat (abból milyen földterületen és adottságok mellett, milyen gazdálkodással mekkora termés hozama és mennyi

bevétele származott) szintén nem adta elő. Azt sem állította, hogy a másutt elvetett napraforgómag hozamát az adott földterületen elérhető terménymennyiség és elmaradt haszon szempontjából más termelési adottságok vagy egyéb ok folytán ne lehetne irányadónak tekinteni. A felperes az adott területen elmaradt vagyoni előnyét úgy tudta volna bizonyítani, ha bemutatja a más területen való gazdálkodásának eredményét, nyilatkozatot tesz a perbeli és a más területen való gazdálkodás közötti esetleges eltérésekre, azok hozamra gyakorolt hatására, ekként – akár szakértő bevonásával is – a felperes gazdálkodása mellett elérhető hozam kikalkulálható lett volna. Ehhez képest a felperes a saját gazdálkodásától teljesen függetlenül a megyei termésátlag, a napraforgó átlagár és részben a művelés átlagköltségei alapján számolt elmaradt hasznat kívánt érvényesíteni.

Külön bizonyítás nélkül is nyilvánvaló, de a szakértői vélemény is megerősítette, hogy a mezőgazdasági termelés eredményessége vagy eredménytelensége nagymértékben függ a gazdálkodás jellemzőitől, a felhasznált anyagok mennyiségétől és minőségétől, amelyre nézve tényelőadás hiányában a felperes gazdálkodását illetően konkrét adat nem állt rendelkezésre. Ezért az igazságügyi szakértő nem a felperes gazdálkodását, hanem egy általánosan szakszerűen gazdálkodó gazdálkodását vizsgálta, s azt mutatta ki, hogy ideális körülmények között – amennyiben valamennyi munkálat a szakvéleményben és annak kiegészítésében megjelölt anyagokkal valóban elvégzésre kerül – mennyi termés, illetve haszon várható.

A szakértő elmaradt haszon számítása tehát hipotetikus, mert azt egy más, ideális körülmények között gazdálkodó módszertanából vezette le, amilyen gazdálkodást a felperes a saját tényállításai alapján soha nem végzett és nem is kívánt folytatni az adott területen.

A felperes a konkrét gazdálkodására, annak mibenlétére vonatkozó tényállításait – azt, hogy az adott területen, miként, milyen munkálatok elvégzésével, milyen anyagok felhasználásával kívánt volna napraforgót termesztetni – csak a szakvélemény elkészülte után, az azzal kapcsolatos, a fellebbezésében is fenntartott észrevételeiben adta elő (29. sorszámú, 42. sorszámú beadványok). E beadványaiban egyebek között tényállítást tett arra nézve, hogy a talaj-visszapótlást és a gyomirtást milyen anyagok, milyen mennyiségben való felhasználásával és milyen munkafolyamatokkal végezte volna el, amiből nyilvánvalóvá vált, hogy a saját részéről a szakértő által indokoltnak tartottnál lényegesen kisebb költségráfordítással, egyes munkafázisok elhagyásával, illetve olcsóbb anyagok felhasználásával kívánt volna haszonra szert tenni. Csakhogy a kiegészítő szakvélemény szerint a felperes által megvásárolt olcsó vetőmag felhasználása, a felperes állítása szerinti kis mennyiségű műtrágya, valamint az egyszeri vegyszeres gyomirtás alkalmazása teljesen kétségesé teszi az eredményes napraforgó-termesztést, amely körülmények olyan mértékben csökkenthetik a betakarított termés mennyiségét, hogy az esetleg nem fedezi még a visszafogott költségeket sem (szakvélemény kiegészítés 10.,12.,22, 23. pontja). A szakértő tehát éppen azt támasztotta alá, hogy a felperes gazdálkodási módszerei mellett a felperes haszonbér iránti perben tett állítása – miszerint az adott területen nem tudott eredményesen gazdálkodni – valós, mert a szakvélemény egyértelmű abban a tekintetben, hogy aki a felperes által állított módon gazdálkodik, annak nincs haszna.

Amint arra az alperes a fellebbezésében helytállóan hivatkozott, ha a felperes elültette volna a napraforgómagot – mint ahogy nem tette meg – és a földet az általa előadott módon művelte volna, az így folytatott termelésből a szakvélemény szerint haszna bizonyosan nem származhatott volna.

A Ptk. szabályai szerint a károkozó a károsult kárát, adott esetben az alperes a felperes elmaradt hasznát, és nem egy megfelelően gazdálkodó más személy hasznát köteles megtéríteni. Ehhez képest a szakértő egy tipizált, jól gazdálkodó hasznát állapította meg, de nem a felperesét. Az elmaradt haszon számításánál viszont a felperes gazdálkodását, nem pedig egy más módszerek szerint, szakszerűen gazdálkodó által által realizálható nyereséget kell figyelembe venni, amikor

maga állít a felperes olyan gazdálkodási módszert, amely mellett haszon a szakértő szerint nincs. Így a felperes alappal nem igényelhetette az ideális és a szükséges valamennyi munka elvégzésével kalkulált, de konkrét adatok hiányában csupán elméleti haszon megtérítését, ha a saját tényállításai szerint az ennek eléréséhez szükséges munkálatokat bizonyosan nem végezte volna el, mert azt indokolatlannak, szükségtelennek tartotta. Ezért az elmaradt vagyoni előny megtérítésére vonatkozó részében a keresetet el kellett utasítani.

A talajvizszapótlás és a növényvédő szerek nem szakszerű használatának, a felperes által elvetni tervezett minőségű vetőmagnak, azaz a felperes tényállításai szerinti gazdálkodásnak a termelés eredményességére gyakorolt hatását illetően a szakvélemény egyértelmű, következetes és aggálymentes, kiegészítésre nem szorul. A felperes – jóllehet arra lehetősége lett volna – maga sem állította és nem is bizonyította, hogy az általa előadott módszerrel folytatott gazdálkodás mellett más területeken a termelése eredményes volt, haszonnal járt. Az előbbiekből következően a szakvélemény művelési költségek összegét és az értékesítési árat érintő hiányosságával kapcsolatos további felperesi érveknek nem volt jelentősége.

A perbelin kívüli további földterületekre járó támogatás, valamint a bankkölcsönök ügyleti- és késedelmi kamatában, díjában számításba vett kárt illetően a Fővárosi Ítéltábla alapvetően egyetértett az elsőfokú bíróság döntésével és annak indokaival. A fellebbezésben foglaltakra is tekintettel a következőket emeli ki. A felperes az elmaradt támogatásokat illetően kárát abból származtatta, hogy a perbeli területre benyújtott többes igénylés miatt az MVH által alkalmazott szankció következtében a további földterületei utáni igénylése is jogosulatlan igénylésnek számított. A Kúria határozata szerint ebben a körben az elsőfokú bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a felperesnek volt-e módja 2007. április 21-ét követően a támogatásra irányuló kérelmei módosítására.

A Fővárosi Ítéltábla egyrészt annak tulajdonított jelentőséget, hogy a Kúria rész- és közbenső ítéletével végérvényesen eldőlt, hogy a felperes 2007. október 30-ig bízhatott alappal és jóhiszeműen az ingatlan birtoklásában. Másrészt jelentősége van annak, hogy a 28/2207. (IV. 20.) FVM rendelet (a továbbiakban: FVM rendelet) 12. § (9) bekezdése szerinti szankciót az MVH csak abban az esetben alkalmazza, ha a rendeletben előírt speciális eljárási rendben sem szüntethető meg a túligénylés, illetve a többszörös igénylés. Az FVM rendelet 12. § (7) bekezdése alapján alkalmazandó (2) bekezdés b) pontja szerint a túl-, illetve többszörös igénylés észlelése esetén az MVH értesíti erről a tényről az érintett mezőgazdasági termelőket, egyúttal felszólítja őket a kérelemben megadott adatok helyesbítésére, akik kötelesek az értesítésben meghatározott időtartamon belül írásos választ adni az MVH részére. Amennyiben a megállapított túligénylés továbbra is fennáll, az MVH fizikai ellenőrzést folytat le az érintett referenciaterületek vonatkozásában. Ha a túligénylésben érintett bármelyik fél hitelt érdemlően bizonyítja, hogy a vonatkozó Korm. rendelet szerint földhasználónak, illetve tulajdonosnak minősül, akkor a támogatást az MVH ezen ügyfél számára állapítja meg. A 12. § (9) bekezdésében előírt szankciót pedig csak abban az esetben alkalmazza, ha a fentiek szerint lefolytatott eljárás eredményeképpen sem szüntethető meg a túligénylés, illetve többszörös igénylés. Ilyen esetben a referencia parcella területét meghaladó terület minden érintett kérelem esetén jogosulatlan igénylésnek számít. Ez a jogosulatlan igénylés a 12. § (11) bekezdése szerint addig áll fenn, amíg valamelyik érintett mezőgazdasági termelő a jogvita elbírálására egyébként illetékes hatóság vagy bíróság jogerős határozatával nem igazolja jogosultságát, vagy az érintett mezőgazdasági termelők együttesen nem helyesbítik kérelmeiket.

A rendelkezésre álló peradatok alapján nem kétséges, hogy az MVH az előbbi eljárást lefolytatta, a 2007. december 1-jén kelt végzésével a felperest adategyeztetés körében az adatok helyesbítésére

hívta fel, aki a perbeli terület utáni igénylését változatlanul fenntartotta. A 2008. január 31-én megtartott helyszíni szemlén ezt azzal indokolta, hogy ő minősül a perbeli terület jogszerű használójának. Az előbbiekből következően a felperesnek 2007 decemberében sőt 2008 januárjában is lehetősége lett volna a támogatás iránti kérelmén közölt adatok helyesbítésére, a szankció alkalmazásának alapjául szolgáló többesigénylés megszüntetésére azzal, hogy a perbeli földterületre vonatkozó támogatási igényét visszavonja. A felperes ezt nem szándékozott megtenni, amint azt az MVH előtti eljárásban és a perben is (10. sorszámú tárgyalási jegyzőkönyv) előadta annak ellenére ragaszkodott a támogatáshoz, hogy 2007 decemberében már nyilvánvaló volt számára, hogy a perbeli területen semmilyen mezőgazdasági tevékenységet nem tud végezni. A felperesnek tehát olyan időben lett volna még lehetősége az igénylés adatainak helyesbítésével az alkalmazott szankció elhárítására, amikor már teljesen egyértelmű volt, hogy az adott gazdasági évben a támogatásra való jogosultságot keletkeztető tevékenységet nem ő, hanem az új haszonbérelő végezte el, és amikor már a Kúria közbenső ítélete szerint sem minősülhet az ingatlan birtoklásában jóhiszeműen bízó személynek, hisz a Kúria 2007. október 30-ig terjedő időszakra állapította meg az alperes szerződésszegésért való kárfelelősségét. A felperes tehát azt a kárt, hogy a perbelin kívüli további területek támogatásától elesett, magának okozta azzal, hogy annak ellenére nem helyesbítette támogatás iránti kérelmét, hogy nyilvánvaló volt számára az annak alapjául képező termelési tevékenységet nem ő, hanem más társaság végezte el az adott földterületen. Az pedig, hogy a másodfokon eljáró hatóság a C-A-S Kft. támogatásra való jogosultságát állapította meg azzal az indokkal, hogy a felperessel megkötött haszonbérleti szerződés a P-i Városi Bíróság ítéletének indokolása szerint felmondás hiányában is megszűnt, egyéb jogérvényesítést tehet lehetővé, de a döntés okozta kár semmiképpen nem tudható be az alperesnek.

A kölcsön kamatában és díjaiban számításba vett kárt illetően az ítélet tábla szintén egyetértett az elsőfokú bíróság indokaival. A felperes e tekintetben a kárát abból származtatta, hogy a területalapú támogatástól való elesése miatt a támogatás megelőlegezéseként felvett kölcsönt nem tudta visszafizetni. Miután a fentebb kifejtett indokok szerint a felperes saját maga okozta azt a kárt, hogy a perbelin kívüli további területek után járó támogatáshoz nem jutott hozzá, értelemszerű, hogy a támogatástól való elesésből származtatott további, így a kölcsön kamataiban és díjában álló kárai megtérítését sem igényelhetette. Mindazonáltal az elsőfokú bíróság helytállóan utalt arra is, hogy e tekintetben a kereset összecszerűsége sem volt bizonyított.

A kifejtett indokokra tekintettel a felperes a közbenső ítéletben megállapított jogellenes magatartással okozati összefüggésben csak az alperes által elismert, a perbeli területre jutó támogatás összegében álló kárának megtérítésére tarthatott igényt, míg a további károk megtérítése iránti keresete alaptalan. A Fővárosi Ítélet tábla ezért az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta és a marasztalás összegét a jogerős marasztalási összegre szállította le.

Az érdemi döntés megváltoztatására tekintettel változtatta meg az elsőfokú ítélet perköltség viselésére vonatkozó rendelkezését. Az elsőfokú bíróság által megállapított és a felek által nem vitatott képviseleti munkadíjból kiindulva, de a felperes 13%-os és az alperes 87%-os pernyerésének arányát figyelembe véve módosult az alperes részére megítélt perköltség összege. A kereseti és felülvizsgálati illetékből a Kúria rész- és közbenső ítéletében foglaltakra tekintettel még fennmaradó összeget, továbbá az állam által előlegezett költségből a felperes pervesztességével arányos összeget a felperes teljes személyes költségmentessége és az alperes személyes illetékmentessége miatt a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet (a továbbiakban: Kmr.) 14. §-a szerint egyaránt az állam viseli. Az állam által előlegezett költség alperes pervesztességével arányos részét pedig az alperes köteles a Kmr. 13. § (2) bekezdése szerint megfizetni.

A felperes fellebbezése eredménytelen, míg az alperes fellebbezése eredményes volt, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése szerint a felperes köteles az alperes ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltsége megtérítésére, amit az ítélőtábla a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (5) és (6) bekezdése alapján állapított meg, a másodfokú eljárásban kifejtett képviseleti tevékenység idő- és munkaigényére és arra tekintettel, hogy tárgyalás tartására nem került sor.

A le nem rótt fellebbezési illetéket a felperes teljes személyes költségmentessége miatt a Kmr. 14. §-a szerint az állam viseli.

Budapest, 2019. február 14.

. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

. Matosek Edina s.k.. Benedek Szabolcs s.k.
előadó bíró

bíró

A kiadmány hitelül: